

ARA FA VINT-I-CINC ANYS ....

Isidor Cònsul

-I-

D'UN TEMPS, D'UN PAÍS

Pel maig de 1974, ara fa vint-i-cinc anys, bona part d'aquest país encara tufejava amb olor de ranci i escampava les bravades de resclosit que fan les cases velles després d'anys i panys d'estar tancades. Aquell 1974, el dia que el mes de març estrenava primavera, Barcelona va obrir el primer carril bus i feia una setmana que s'havia inaugurat el Corte Inglés de la Diagonal. La ciutat creixia, millorava les seves infraestructures però no s'acabava de refer de l'impacte migratori dels seixanta ni del caos d'un creixement urbanístic presidit per la planificació del campí qui pugui i marcat, sobretot, per una especulació ferotge i la fràgil bondat del diner fàcil. Com a model de ciutat era quasi a les antípodes de la daurada maduresa amb què se'ns mostra d'ençà el sarau olímpic de 1992. Aquella primavera, pels carrers de Barcelona encara hi mandrejaven les ombres d'una tristesa funcional, mentre en els plecs més desperts del seu dedins l'ambient es carregava d'energia davant la imminència d'un temps de canvi: com els moments de falsa calma previs a una tempesta. L'esguard col·lectiu del país, feia temps que mirava, ponent enllà, cap a un punt a cinc-cents vint-i-sis quilòmetres de distància, atent a la progressiva degradació física d'un dictador que s'anava fonent, però tenia encara esma de signar penes de mort, com la de Salvador Puig Antich, executat a la presó Model de Barcelona, el dia 2 de març de 1974.

Vint-i-cinc anys enrere, aquest país nostre vivia la tibada tensió d'un compàs d'espera, la possibilitat de tancar un llarg parèntesi i una situació de moviment on tot començava a precipitar-se, fins i tot la flebitis del general Franco que el va dur a una primera hospitalització aquell estiu. Durant el segon semestre de 1974 es van accelerar els moviments ciutadans, les activitats de les associacions de veïns, les

plataformes de concentració i l'activitat de partits polítics que es movien en una clandestinitat cada cop més tova i flexible. Hi havia arreu un bullidor d'iniciatives i entre el juliol i desembre es van fundar, que jo sàpiga, tres formacions polítiques i un sindicat: "Convergència Socialista de Catalunya", amb Josep Raventós de cap visible; el "Reagrupament Socialista de Catalunya" liderat per Josep Pallach; "Convergència Democràtica de Catalunya", de Jordi Pujol, i "Unió de Pagesos". Treia el nas la banda oculta del país, la que no lluïa en els saraus oficials, la que fins llavors havia treballat amb criteris de discreció o s'havia mantingut amagada a les catacumbes de la clandestinitat i la resistència. L'esperit del vell país sortia a la llum i començava a mostrar l'enorme potencial que traginava. Fruit d'una carambola que potser fou fortuïta però que resultà excel·lent per a la bona marxa del futur, el 20 de novembre de 1973 ETA havia liquidat l'home fort del postfranquisme, l'almirall Carrero Blanco, i tothom era conscient que s'acostava el remolí de canvis que vam viure en el tombant de la segona meitat dels setanta i dels primers vuitanta. Catalunya es preparava per encarar el repte d'un futur que s'intuïa a la cantonada i es posava a punt per a un procés de canvi democràtic que ens havia de tornar, en primer lloc, la dignitat de ciutadans lliures, ens acostaria a la modernitat dels països capdavanters de l'Europa culta, i ens havia de retornar, finalment, l'orgull d'una catalanitat escamotejada durant quaranta anys.

Passeu-me, si us plau, aquesta digressió històrica potser massa llarga, però tinc el convenciment que si Súnion fou possible, i més encara de la manera en què es va produir, s'ha d'entendre, en bona part, a unes coordenades històriques especials i a la perspectiva d'un país que s'havia de refer i per al qual calia pensar models de modernitat per a aquest venidor que s'apropava. D'altra banda, tot i la força de les evidències, les coses no eren tan clares com potser poden semblar des l'actual talaia de vint-i-cinc anys d'història. És cert que a començaments de 1975, ja

posats en el primer curs acadèmic de Súnió, fou convocat el “Congrés de Cultura Catalana”, però tampoc no s’ha d’oblidar que l’Ajuntament de Barcelona, un mes i escaig després, feia el ridícul potser més vergonyós de la seva història en aquell polèmic ple on divuit regidors es van negar a subvencionar l’ensenyament al català. Per aquesta raó, fer foc nou amb un model d’escola que volia construir **una pedagogia al servei del país**, com diu un dels papers fundacionals de Josep Costa-Pau, representava, sobretot, inserir el projecte en el dinamisme d’un temps de recuperació de la pròpia identitat i servir, en definitiva, a la llengua, a la cultura i a la societat catalanes. D’una banda, Súnió arrelava en la tradició de renovació pedagògica pròpia del país, representava, d’una altra, una porta oberta al futur i plantejava, en darrer terme, l’objectiu de servir al país amb l’ambició de fer, no només una escola i prou, sinó de bastir fins a cent escoles per Catalunya. Tot plegat havia de ser possible a partir d’una metodologia didàctica programada i una manera de fer, i d’entendre, la pedagogia que connectava amb la modernitat del futur més estricte. M’agrada pensar que d’aquell projecte una mica foll de cent escoles per Catalunya, que en Pep predicava ple d’entusiasme en els primers mesos del curs 1974-75, n’ha quedat una pervivència evident: la petja de Súnió es pot rastrejar en l’ànima de la reforma de l’ensenyament secundari, aquesta ESO més aviat bescantada, tan arrodonida en el seu plantejament teòric, però que sembla que no acaba de rutllar, sobretot en els centres públics. T’adones, posant en paral·lel els papers i l’esperit de la teoria, que tanta coincidència només és possible a partir que la reforma l’hagin fet néixer del mateix embrió que va il·luminar Súnió.

-II- EL FACTOR HUMÀ

Només puc parlar amb un punt de propietat dels primers anys de Súnió: vaig ser-ne professor una tongada de deu o onze anys, però allò que en diríem un

treball a tota jornada i una immersió que no estalviava hores, esforços ni dedicació, fou només els primers quatre cursos, de 1974 a 1978. Després, a mesura que l'interès per la literatura guanyava, en el meu dedins, la batalla a la pedagogia, i que necessitava més temps per llegir, per escriure i per dedicar-me als estudis literaris, el meu horari anà minvant progressivament fins que vaig deixar Súnion, l'estiu de 1985, un any abans de la mort d'en Pep. Tot i això, sé que no he pagat encara el deute que tinc pendent amb el seu record i el seu mestratge; perquè aquells quatre o cinc cursos inicials, van ser també iniciàtics, en el meu cas, potser perquè em van atrapar en el tram de joventut relativa que va dels vint-i-sis als trenta anys. Encara, els tinc com el model d'un temps magnífic i engrescador, ara segurament mitificat per la distància, i amb vivències d'alta tensió sota el magnetisme de pedagog que irradiava en Pep Costa-Pau, fundador i ànima de Súnion: un tipus sorprenent i genialoide, dels que de tant en tant dóna el país, amb el seu punt de rauxa, servit en aquest cas pel seu ADN empordanès, i amb una rara capacitat d'imaginació, d'entusiasme, de lucidesa i de treball que no he tornat a veure en ningú més en aquests vint-i-cinc anys de referència. Era un personatge de tarannà desacostumat, un mestre essencial i tenaç, un pedagog intuïtiu i tossut, i un tipus paradoxal, i per això mateix, controvertit. El vaig conèixer el juliol de 1974 per l'anunci al diari d'una escola nova que, pel redactat, ja es veia que era un invent original i inèdit. L'havia posat per captar alumnes, però jo vaig trucar oferint-me com a professor de literatura. El telèfon era el de casa seva i, amablement, em va dir que l'anunci anava adreçat a hipotètics alumnes i que ja tenia perfilat i complet l'equip pedagògic. Però al cap de mig minut ens trobar que parlàvem de pedagogia i la trucada es va acabar resolent amb una visita a casa seva, a veure els plànols de l'escola i a sentir la primera versió de la filosofia pedagògica que volia implantar-hi. Tot eren problemes, aquell estiu: les obres no anaven al ritme previst, només tenia emparaulats una dotzena d'alumnes,

la burocràcia oficial posava traves legals al projecte i tot penjava d'un fil en la difícil precarietat dels inicis. Al setembre, quan hi vaig entrar a treballar, la comunitat escolar era formada per una trentena d'alumnes i una dotzena llarga de professors, tècnics audiovisuals i personal administratiu. La ràtio, dons, era esplèndida i ens venia a tocar un parell o tres d'alumnes per professor. Era la primera pedra de la magnífica realitat que és Súnion de vint-i-cinc anys després de l'epopeia de 1974. Del que recordo d'aquells anys iniciàtics és el remolí d'una activitat pletòrica i intensa, un projecte viscut amb il·lusionada expectació i sense cap altra alternativa que fiar-ho tot en el braó d'en Pep, eix i nervi de l'aventura. Ell s'ho jugava al tot o res, ho enfrontava com el repte més important de la seva vida i intuïa que Súnion podia configurar-se com una obra d'empenta i esdevenir, al capdavant, una aportació dinàmica a la pedagogia del país.

Aquesta celebració té el seu punt important d'acte d'homenatge i per això mateix, aquest record dels orígens i primeres beceroles de Súnion, no seria complet sense el complement financer de la idea. Sense treure cap dels mèrits que corresponen a la figura irrepetible d'en Pep Costa-Pau, el sentit estricte de la justícia demana un record i un reconeixement a la figura de Jaume Carner Sunyol, llavors president de Banca Catalana i que exercí generosament, sobretot els primers anys, una funció de mecenatge sobre la realitat de Súnion. En definitiva, el primer pas del somni de Súnion és la trucada de Jaume Carner a Josep Costa-Pau oferint-li la possibilitat de fer foc nou, de bastir una escola nova. Succeí arran de l'acomiadament de Josep Costa-Pau de l'Escola Patmos, per motius que ara mateix seria prolix explicar. Crec que és just i oportú, en aquesta vetllada que també és de records i d'homenatges, fixar-nos en aquest model de mecenes que fou Jaume Carner i Sunyol, al qual les coses se li van tòrcer en els primers anys vuitanta, fins a convertir-se en la víctima potser més important de la crisi de Banca Catalana. La

seva mort em va doldre perquè va fer-se fonedís en el marc d'un pacte de silencis i no s'hauria d'oblidar que, des de finals dels anys seixanta fou un protector de la cultura catalana i un model d'aquest exercici de mecenatge característic de la burgesia catalana durant els anys del franquisme.

Bé, no em voldria allargar gaire més, i em temo que he abusat de la confiança que m'han atorgat els organitzadors d'aquesta efemèrides. Però estimo tant la memòria i les vivències d'aquells anys de Súnió que sovint el cor s'obre amb una abundància excessiva, els records s'atorrollen i no es mesura prou bé que m'havien demanat una intervenció curta perquè el programa d'aquesta nit és prou llarg. Moltes gràcies, doncs, per la seva atenció, i el meu regraciament, també, als actuals responsables de Súnió per aquest detall generós d'haver-me permès destapar davant de tots vostès l'albúnia personal dels meus records de Súnió. Moltes gràcies.

Isidor Cònsul